

ПРИРОДА И ПОРИЈЕКЛО ДРУШТВЕНИХ СУКОБА У САВРЕМЕНОЈ ПАРАДИГМИ

Остоја Барашин

Универзитет ПИМ, деспота Стефана Лазаревића бб, Бања Лука, Босна и Херцеговина,
barasinostoja@gmail.com

АПСТРАКТ

Овај рад представља резултат напора да се проуче најзначајније теорије конфликта и идентификују најзначајнија подручја конфликтног потенцијала. Постоји велики број конфликтних теорија у социологији које се међусобно разликују, али у једном се слажу сви да у друштву постоје гупе које имају различите интересе. Управо постојање различитих интереса представља конфликтни потенцијал који вјероватноћу сукоба подижу на висок ниво. Из тог проистиче извјесност да ће различите групе које слиједе своје различите интересе довести до сукоба чиме ће створити одређени степен нестабилности друштва. Ово истраживање ће показати и чињеницу да постојање група са различитим интересима не мора, неминовно, водити у конфликт.

Кључне ријечи: конфликт, сукоби, теорије конфликта, рат.

УВОД

Саставни дио историје друштва су социјални сукоби у свој својој разноликости, па стога се можемо сложити да су они неизбежан пратилац друштвеног живота и може се рећи да су стари колико и човјечанство. Историја љуског друштва је историја сукоба. Друштвена мисао и све главне религије полазе од става да је друштвени напредак повезан са миром и ненасиљем. Међутим, историја потврђује да су и друштвени прогрес и друштвена деструкција већином натољени крвљу. Од када постоји цивилизација, у периоду од неких 5000 година, било је преко 15.000 ратова и само око 300 година потпуног мира на цијелој планети.

При помену ријечи конфликти често помислимо на свађу, сукоб интереса, употребу силе или битку у којој се мора побиједити. Међутим, и поред тога, конфликти имају веома значајну улогу у друштвеном животу, јер да нема конфликта не би било ни прогреса, сазревања ни одрастања. Пажљивији осврт на ово питање указује да се, због свог значаја, конфликт истражује са више аспеката и истражује у више дисциплина. Тако се овај феномен, између осталог, истражује и од стране филозофије, социологије, психологије, политичких наука, економије, антропологије, међународног права, међународних односа, а посебно и кроз истраживања о миру и сукобима.

Примјере сукоба срећемо свугдје, почевши од малих несугласица, до међународних конфликта. Истраживања у подручју специфичности сукоба као друштвено-психолошког феномена су показала да је он широк и комплексан појам када је у питању процијена његове јединствене деструктивне перспективе. Оно што треба одмах на почетку истаћи јесте да је друштво препуно конфликта и посматрамо га као општи друштвени облик који није ограничен само на отворено насиље. Више од тога, конфликт не мора нужно да дезинтегрише друштво. У ствари, то би могао бити један од најважнијих начина на који се друштво одржава као заједница. Теорија конфликта има дугу историју у социологији.

РАЗУМИЈЕВАЊЕ КОНФЛИКТА

Прије било какве расправе о конфликтима треба уочити да су конфликти облик друштвене интеракције. То је такав облик интеракције у којој један субјект (друштвена група, организација, или неки њихов дио), у тежњи за остварењем својих интереса, својом свјесном акцијом онемогућава остварење интереса другог субјекта или својом акцијом жели уништити другог субјекта. Дакле, постојање друштвених субјеката са супротним интересима је претпоставка за избијање друштвеног конфликта, али не и сам конфликт. Ако су интереси друштвених група супротни, а често јесу, остваривање интереса и потреба једне друштвене групе понекад значи неизбјежно потискивање интереса других друштвених група. Да ли ће између тих субјеката доћи до интеракције која је конститутивни елемент друштвеног конфликта зависи од значајног броја претпоставки, о чему ће у наставку бити више говора. Зато је важно, на самом почетку ове расправе, у неколико реченица разјаснити овај појам. Питање интеракције друштвених група, истиче Фианенго, једно је од темељних питања савремене социологије. "Интеракцијау друштвених група можемо посматрати са два битна аспекта: а) према основним садржајним процесима у којима се та интеракција изражава и б) према формалном обиљежју тих процеса. Та два обиљежја могу се само методолошки раздвојити један од другог, док се у стварности, напротив, најтјешње повезани, тако да нема формалног процеса који није истовремено испуњен и неким материјалним садржајем. Истовремено, сваки материјални процес одвија се у одређеним формама." (Фианенго, 1975:285).

Идеја конфликта је разумијевање и уважавање наше размјене са стварношћу људског дјеловања. Сукоб се може широко третирати као филозофска категорија која означава сукоб моћи против моћи у настојању да се све ствари манифестују. Или, конфликт се може посматрати једноставно као посебна категорија друштвеног понашања, када двије стране које покушавају да добију нешто што обје не могу имати. Штавише, конфликт се може схватити као потенцијалност или ситуација, као структура или манифестација, као догађај или процес. Разумијевању конфликта доприноси и Румелов концепт конфликта за којег он тврди да је вишедимензионалан и обухвата читаву лепезу облика. "Пошто је моја брига да разјасним конфликте као феномен друштвеног поља, прво морам да посматрам конфликте у општој категорији. Из ове најопштије концепције могу да радим на разумијевању друштвеног конфликта и његових емпиријских манифестација. Стварност се састоји од вишеструких и испреплетених потенцијала, диспозиција и моћи. Који ће се аспект манифестовати зависи од дијалектике конфронтације између ове стварности и наше перспективе, гдје је моћ, вектор који је усмјерен према ван. Оно што опажамо је резултат сукоба између овог вектора и унутрашњег вектора моћи стварности," истиче Румел. (Румел, 1976).

Већина теоретичара мисли да је друштвени сукоб карактеристичан облик односа у антагонистичком друштву, а, с обзиром на начин испољавања, може се испољити у прикривеном или насилном виду. И један и други вид се могу испољавати у мањем или већем обиму, при чему се он у једном тренутку може испољити масовном примјеном физичког насиља и агресије, а у другом у облику тихог ривалства, као спор који се може регулисати друштвеним, првенствено правним нормама, при чему се у начелу искључује примјена физичког насиља. Неолиберални социолози, теоретичари друштвеног сукоба, међу којима су најистакнутији Козер и Дарендорф, увиђају изразиту конзервативност радикалног функционализма који не прави разлику између политичке опозиције од криминала и психопатологије јер функционализам ове појаве третира као "дисфункционалним", односно "ненормалним." Огист Конт, као најистакнутији представник фуинкционализма те појаве у цјелини једнако третира сматрајући их "дисфункционалним", односно ненормалним. Конт тврди да је то болест коју треба лијечити. Сличног става је још један класик социологије, Емил Диркем који тврди да се стању аномије могу приписати и сукоби који се обнављају без престанка. "Јер, како ништа не обуздава снаге које стоје једне према другима и не поставља им границе које су дужне поштовати, оне теже да се развијају до краја, те се између себе сударају да би се узајамно сузбијале и једна другу подјармљивале. Свакако, јаче успијевају да смрве слабије или да их себи потчине. Примирја наметнута силом увијек су само привремена и не смирују духове. Људске страсти заустављају се једино пред неком моралном силом која

им улива поштовање. Ако нема никаквог ауторитета те врсте, онда влада закон јачег, те, прикривено или отворено, ратно стање нужно постаје хронично.”(Диркем,1972:52-53). Овакво стање Диркем сматра болесном појавом, јер је она против самог циља сваког друштва који се састоји у томе да искоришћени или да ублажи тај рат међу људима, подређујући физички закон јачег једном вишем закону. Слично мисли и утемељивач класичног функционализма, Талкот Парсонс, који друштвени конфликт третира као патолошку појаву коју треба сузбити у корјену. Друштво је једна интегративна цјелина, у којој сваки његов дио (институција, асоцијација), својом позитивном функцијом доприноси одржавању његове стабилности и равнотеже.

Оснивач парадигме сукоба, Л. Козер, истиче чињеницу да постоје примјери сукоба позитивне функционалне вриједности. Другим ријечима, Козер тврди да сукоб није увијек деструктивна појава, јер постоје случајеви у којима је сукоб неопходан за стварање интерних линкова друштвеног система, односно за одржавање социјалне кохезије. Дакле, неки сукоби се могу третирали као "позитивно функционални" уколико рјешавају напетости између супротстављених страна, чиме би сукоби имали стабилизациону и интегративну компоненту која би спријечила дезинтеграцију. У том случају, сматрају неолиберали, сукоб постаје легитимна социолошка категорија, под условом да основна друштвена структура остане непромијењена. У овом случају дисфункционално постаје функционално, а идеја слободе би била много ближа од идеја функционалистичке теорије путем "консензуса".

Интереси су битна компонента друштвеног конфликта и у том смислу Маркс истиче да сукоб и супротстављени егзистенцијални интереси битно одређују класну припадност. ”Поједини индивидууми чине једну класу само утолико, уколико морају водити заједничку борбу против једне друге класе. Уосталом они се налазе чак у непријатељској конкуренцији. Уколико милиони породица живе под економским условима егзистенције који њихов начин живота, њихове интресе и њихово образовање одвајају од начина живота, интереса и образовања других класа и њима их непријатељски супротстављају утолико они чине класу” (Маркс/Енгелс, 1949:113). Овакво одређење класе указује на антагонистичку природу класног друштва. Ако ово Марксово становиште посматрамо данас, можемо се сложити са чињеницом да је у касном капитализму класна борба преусмјерена из манифестног у латентно стање. То је посебно карактеристично за земље у којима је капиталистичко друштво стабилизовано. У периоду просперитета, класна свијест и класна борба потиснути су у други план, што доводи до функционализације класних односа кроз иманенцију радништва као друштвене производне снаге.¹⁰⁰

Међутим, треба уочити да неки актуелни догађаји на европској сцени показују да класни сукоб није у потпуности ишчекао и да либерални капитализам није крај историје, како је то најавио Фукујама, а и Хегел прије њега. Чини се да је марксова теза о класним сукобима поново добила на пажњи.¹⁰¹

¹⁰⁰Историја америчког индустријског радничког покрета са краја деветнаестог и почетком двадесетог вијека била је, наравно, бурна и пуна сукоба док се радници нису изборили за право на штрајк, да потписују колективне уговоре и да утичу на стварање здравствених услова и безбједности на послу. Другим ријечима, САД су биле друштво са релативно високим степеном међуљудског повјерења током цијелог периода првобитне индустријализације” (Фукујама, 1997:277).

¹⁰¹Радикални и милитантни масовни покрет жутих прслука у Француској је однио дјелимичну побједу са одгађањем поскупљења горива, али сада наставља своју борбу да би срушили Макронову владу. Хиљаде демонстраната су изашле на улице Париза. Међу појединим слојевима покрета присутно је чак и револуционарно расположење. Око 5000 људи који су марширали узвикивали су и носили транспаренте са порукама као што су "Власт народу!" и "Доле Макрон!". Ово је постао покрет против хроничних неправди у француском друштву. Такође, покрет се почео ширити чак и на међународном нивоу. Демонстранти у Белгији су уништили неколико полицијских возила и бацали камење на канцеларију премијера позивајући на његову оставку због високих пореза, цијене хране, ниских плата и пензија. Без обзира шта ће се десити са овим покретом, јасно је да је отворено ново поглавље у класној борби гдје, како би Фридрих Енгелс рекао, класна борба се увијек води до краја.

ТЕОРИЈЕ КОНФЛИКТА

Људи, као појединци или као припадници друштвених група, су се одувијек сукобљавали из различитих разлога. Вјероватно ће тако бити и у будуће, јер су конфликти дио друштвеног живота, али и живота уопште. По људским жртвама и материјалним разарањима, несумљиво, најтежи су и најтрагичнији ратни сукоби и оружане револуције. Ако се сложимо да је историја људског друштва у ствари историја конфликта, онда се може уочити једна противрјечност која се огледа у чињеници да феномен конфликта дуго није био предмет проучавања и истраживања у друштвеним наукама.

Међу првима који су систематски почели исказивати интерес за објашњење сукоба и његовог значаја у друштвеном животу је њемачки социолог Георг Зимел, који истиче да је сукоб један од основних друштвених облика интеракције који помаже да се друштво интегрише и стабилизује. Његова схватања појма друштвеног конфликта у значајној мјери су касније утицала на развој многих конфликтних теорија. Зимел је сматрао да се све друштвене интеракције, како у породици тако и у предузећу заснивају на сукобима, а сукоб, парадоксално, представља један од основа интеграције, јер је интеракција у њему најинтензивнија. Сукоб је извор социјалне регулације, а не само дисфункција и он води миру и јединству постизањем компромиса или уништењем једне од страна у борби.

Зимлово поимање друштвеног конфликта проистиче из чињенице, како он тврди, да у стварном животу не постоји ниједно потпуно хармонично друштво. Нема друштва без сукоба, као ни без мира и сарадње. Ни једној друштвеној групи није иманентна апсолутна хармонија и стабилност, а ако би се то догодило друштво би било статично и лишено било каквог развоја. У сваком друштву они се мијешају, јер су људима урођени и мржња и љубав. Сукоб је неодојив од социјалне интеракције јер он на тај начин уједињује, па чак постаје и сама форма уједињења. Конфликт може имати позитивну функцију која се испољава прије свега кроз јачање кохезије групе и елиминише оне који немају чврсте везе са групом. Георг Зимел је уочио да сукоб мијења стране укључене у сукоб, чиме је показао да групе раде на повећању унутрашње солидарности, централизују власт, смањују неслагање и постају мање толерантне према онима који нису у групи током сукоба. Рјешавање сукоба ослобађа напетости, непријатељства, и отвара пут за могуће споразуме. Посебан вид сукоба је утакмица, која се разликује од борбе, јер не тежи уништењу противника, већ је њен циљ посједовање истог предмета. Због развијања такмичарског духа, утакмица представља позитиван облик конфликта.

Слично Конту, утемељивач класичног функционализма, Талкот Парсонс, друштвени конфликт третира као патолошку појаву коју у корјену треба сузбити. Друштво је интегративна цјелина, при чему сваки дио друштва (институција асоцијација), својом позитивном функцијом доприноси одржавању његове стабилности и равнотеже. Према томе, класични функционализам функцију сваке друштвене појаве посматра једино са позитивне, а никад са негативне стране.

Љубомир Тадић примјећује да историјско-дијалектичка теорија (Марксова теорија класне борбе), са којом се и почиње разматрање проблематике друштвених сукоба, настанак друштвеног сукоба види у самој антагонистичкој структури друштва и у радном процесу из кога се развија однос нерадника (господара) и радника (слуге), као и процес репродукције капитала. "Ако се апстархују, углавном, историјски превазиђени облици непосредне политичке зависности произвођача (робовласништво, феудализам) феноменологија сукоба која им је својствена, онда је облик зависности и подређености радника (слуге) господрау радног процеса и власнику средстава за производњу у буржоаском друштву посредован формом слободног рада: он је политикономски, а не строго политички облик зависности и подређености" (Тадић, 1988:101).

Маркс у немоћи и биједи пролетаријата не види само биједу, већ и "превратничку снагу", која треба да изврши деструкцију постојећег стања, као налог историјске нужности која је усидрена у противрјечностима које ствара капиталистичка индустријализација. Борба пролетаријата против буржоазије није само борба за класну превласт, то је борба против директних узрока антагонизма утемељених у класним супротностима. То би, сматра Маркс, била борба за укидање свих класа и класног друштва. Најозбиљнију корекцију класичног

функционализма учинио је Роберт Мертон, који је поред функције увео и појам дисфункције, чиме је желио показати да функционализам има додирних тачака са друштвеним конфликтима уочавајући да су функције оне посматране појаве које доприносе прилагођавању или уједначавању неког система, а дисфункције су оне посматране посљедице које умањују прилагођавање или уједначавање система. Овде се дотиче и теорије конфликта, говорећи како једино преко препознавања дисфункционалних аспеката институције, могуће је објаснити развој алтернатива.

По мишљењу неолибералних теоретичара, није социолошки или било како друго, корисно отворено подстицати поредак по узору на раније теоретичаре као што су Конт, Спенсер, Парето, па и Вебер, на чија учења се ослонио и Парсонс са осталим функционалистима. На резултатима Зимловог учења о друштвеним сукобима, Л. Козер аргументовано оправдава друштвене сукобе. У његовом најпознатијем дјелу "Функција друштвеног сукоба", он конфликт дефинише као борбу за вриједности и претензије на положаје, власт и ријетка добра. У тој борби стране у сукобу не само да теже добијању жељених вриједности, већ настоје неутралисати, нанијети штету или уништити своје противнике. Зимл, уочава Козер, признаје постојање "нагона непријатељства", али указује и на важно ограничење којим указује да сам нагон није довољан за објашњење сукоба. "У складу са својом општом оријентацијом, он наглашава да, *интеракција* (подв. аутор) представља сáмо средиште социолошке и социопсихолошке анализе. Исконско непријатељство човјека према другом човјеку не може само по себи да објасни сукоб" (Козер, 2007:76). У наставку, Козер наглашава, вођен концептом Малиновског о "обуздавању агресије културом", да се друштвени сукоби не објашњавају само у оквирима инхерентних особина људских бића као таквих, него сматра да варијабле друштвеног положаја и културних норми могу да објасне друштвени феномен рата и агресије. У том смислу, истиче да је Мертон са правом уочио да науке о понашању често нису успјевале да се на систематичан начин изборе са ове три варијабле, јер је четврта варијабла, друштвена структура, била занемарена. Реалистични сукоби између појединаца и група око права на положаје, моћ, богатство, или око привржености супротстављеним системима вриједности, у свом трајању могу да мобилишу афективне силе, сложено дјеловање сентимента и емоција, али то није нужна посљедица реалистичног спора, сматра Козер и додаје, "Агресивност се може одредити као скуп предиспозиција за чинове агресије. Са друге стране, сукоб увијек подразумева интеракцију двије или више особа. Несумњиво, агресија може да се сматра индексом сукоба, али то не значи да сваки сукоб мора да буде праћен агресивношћу" (Козер, 2007:79). Козеров либерални поглед упозорава да друштвени сукоби могу конструктивно утицати, не само на управљање друштвеним промјенама, већ и на процесе интеграције друштвених структура, па у том смислу, допуштено је друштвених сукоба у отвореном друштву чува то друштво од опасности да један једини сукоб доведе у питање основни консензус.

Њемачки социолог, Ралф Дарендорф, као полазиште за његову теорију конфликта узео је Марксово учење о класном антагонизму уз одређене модификације приступа, посебно са становишта друштвене структуре. Наиме, он је умјесто структуре власти која се појављује на глобалном друштвеном нивоу, поставио мноштво структура власти у свим областима живота. У таквом поимању сукоба, Дарендорф класе види као социјалне групе које се сукобљавају због учешћа или искључености од власти у било којој владавинској асоцијацији. Дакле, он потренцира да је за њега најважнији структурални сукоб, онај око власти. Ако се и прихвате одређене ревизије у Дарендорфовој теорији ипак треба уочити да је она у основи функционалистичка, јер се средиште сукоба, ипак, смјешта у друштвеној структури.

КЛАСИФИКАЦИЈА ДРУШТВЕНИХ СУКОБА

Не постоји јединствено мишљење у социолошкој теорији у погледу класификације групе интеракције, а Фиаменго уочава да се у односима друштвених група уочавају два битна процеса који се одвијају као процеси спајања и раздвајања, солидарност и антагонизам, кооперација и опозиција, склад и супротности. Та два процеса групе интеракције Фиаменго назива "коњуктивни" и "дисјунктивни" процеси. Он у тим процесима уочава да је друштво

подијељено на мноштво разних друштвених група. Уколико је друштво развијеније, утолико произукује више посебних група, а та чињеница је условљена све већим степеном развоја производних снага, све јачом друштвеном подјелом рада, а тиме и све јачом професионалном разгранатошћу. Посебне друштвене групе обављају посебне функције, то јест посебне друштвене процесе, било материјалне, било духовне природе. У складу са тим, Фиаменго тврди да се у склопу група ствара посебна психологија и посебне концепције које одговарају посебним интересима за које се та група бори. "У односу према осталим групама које обављају друге процесе и које имају посебне интересе и посебну психологију и идеологију, та група се бори за своје интересе, за своје ставове. У том процесу та група може бити према другим друштвеним групама у односу сарадње или пак у односу опозиције. Другим ријечима, у процесу реализације својих групних интереса она може наићи на пријатељски или на непријатељски став других друштвених група." (Фиаменго, 1975:287). Полазећи од претходног погледа на процес интеракције, Фиаменго истиче да пријатељски облик интеракције представља коњуктивни процес, а у другом случају гдје се испољава процес супротстављања или непријатељски став, Фиаменго га дефинише као дисјунктивни процес.

Дисјунктивни процес групне интеракције се може одвијати у два смјера и то као процес такмичења (компетиција) или конфликт (сукоб). Ови процеси се могу одвијати у свим сферама друштвених процеса и између различитих друштвених група. Постоје различите нијансе такмичења, од оних које могу покренути позитивне процесе кооперације и сарадње, али могу заострити односе између друштвених група који ће ескалирати у отворени сукоб. Сукоби се најчешће јављају у ситуацијама када различите друштвене групе испољавају различите интересе, као што су класе, различите религијске организације, нације итд., али конфликти настају и у интеракцији друштвених група које имају иста интересе. Без обзира о ком облику говорили треба имати на уму да се ни један од поменутих облика интеракције не појављују у чистом облику или се врло ријетко на тај начин манифестују. Сарадња готово у правилу имплицира и елементе такмичења и сукоба. Посматрајући културне процесе, уочава се да процес акултурације и асимилације различитих друштвених група не пролази без неких видова процеса отпора и конфликта. Дакле, чисти облици интеракције се диференцирају само у апстракцији. Ако бисмо ове процесе жељели вриједносно категорисати, на добре и лоше, корисне или штетне, суочићемо се, такође, са одређеним потешкоћама, али битно је уочити да се коњуктивни процеси обично сматрају позитивним, а дисјунктивни друштвено негативни. Да бисмо били што ближе испарвном суду о квалитету и вриједности групне интеракције потребно је размотрити сваки конкретни процес у контексту укупних друштвених појава. У том смислу треба разумјети да се групне интеракције не могу простом класификацијом сврстати само у једну од ове двије поменуте категорије.¹⁰²

По Козеровом мишљењу постоји више врста конфликта:

1. Позитивно функционалан конфликт, који је у вези са различитим вриједностима, циљевима и интересима, али који нема за посљедицу негацију темељних принципа на којима се заснива легитимност друштвеног поретка тако да позитивно функционалан конфликт имплицира етаблирање постојећих друштвених односа.
2. Негативно функционалан конфликт је такве природе да су стране у снажно острашћеном конфликту, када поданици у друштву престану доживљавати друштвени систем као легитиман. У том случају извор конфликта произилази из неравноправне дистрибуције материјалних добара, друштвене моћи и друштвеног угледа, условљених приватном својином и класном поларизацијом која из ње проистиче.
3. Прави конфликти имају прагматичко обиљежје. У њима се тежи за деструкцијом одређеног захтјева унутар неког односа да би се остварила интенционална калкулантска замисао за добити појединачног партнера.

¹⁰² У неким конкретним случајевима групне интеракције нису посебно истакнути ни елементи сарадње нити елементи сукоба. То се може утврдити и на појави коегзистенције која је присутна у свим друштвеним класама и друштвеним системима. То у пракси значи да коегзистенција у себи носи, више или мање, и елементе сарадње и елементе сукоба, па је из тог разлога тешко очекивати коегзистенцију која би представљала равнодушно коегзистирање различитих друштвених група, држава, нација, друштвених система.

4. Неправи конфликти нису детерминисани супротним циљевима противника већ једним императивним постулатом за пражњењем напетости (фрустрираности) бар једног од двојице противника.

Рат као друштвена појава у социолошком дискурсу

Историја људског друштва је историја ратовања, а рат је екстремно парадоксална активност. Он није последица дјеловања неких природних закона нити израз неких натприродних виших сила. "Конфликт, у ствари, јесте једна врста сукоба, али не физичких и оружаних, већ сукоба, по смјеру дјеловања различитих интереса и мотива. Он је резултат динамичких психичких и физичких збивања и зато изазива фрустрацију, посебно уколико су супротности веће, а препреке за њихово испољавање теже. У друштвеним односима, конфликт је стање неслагања и инкопатибилности између више људи (интерперсонални), група људи и нација (социјални). Конфликт међу појединцима или групама може водити помирењу или физичком насиљу, а међу народима помирењу или сукобима различитог интензитета, укључујући и рат" (Сакан, 2008:72). Рат је најжешћи облик политичког сукоба у коме се тежи покоравану или уништавању непријатељске стране.

Рат је друштвена појава која настаје када интереси неких држава, етничких група или вјерских заједница постану толико искључиви да стране у сукобу сматрају оружану борбу најцјелисходнијим начином рјешавања насталих противрјечности. Рат је најискључивији облик испољавања друштвених противрјечности, из два разлога: прво, то је облик друштвеног сукоба који има за циљ остваривање интереса зараћених страна наметањем противнику сопствене воље; друго, такав циљ се остварује оружаном борбом. То показује да рат као друштвена појава нема у себи своју сврху, него јој политика зараћених страна одређује ту сврху. "Рат је историјска појава јер у својој основној функцији, као оруђе политике, појављује се тек са организованим људским друштвима. Како пролази вријеме мијења се и рат, како у погледу технике вођења, тако и у погледу испуњавања друштвено-политичких функција." (Вјатр, 1987:65). Жежи Вјатр, даље, тврди да рат "као посебан облик рјешавања политичких конфликта треба да нестане у будућности када социјалистички систем оствари коначну побједу у свјетским размјерама". Свакако, ова тврдња се може посматрати само као идеолошка одредница из времена социјализма, јер вријеме у ком живимо показује управо супротне тенденције. Многи конфликти на планети потврђују све веће противрјечности у међународним односима које резултирају готово свакодневним оружаном сукобима на неком дијелу планете. Свијет данас живи на ивици глобалног рата. Интереси великих сила остварују се жртвовањем малих и војно слабијих заједница. Рат као феномен историје људског друштва генерисао је велики број, понекад, контрадикторних дефиниција, а многе од њих су толико опште да нису ни дјелимично од помоћи у разумијевању суштине рата. Постоји много различитих интерпретација и дефиниција појма *рат*. По Клаузевицовом поимању рат је „акт силе намјераван да принуди противника да испуни нашу вољу“ и „наставак политичког општења са мјешавином других средстава“ и најцитиранија је дефиниција рата у литератури. У Клаузевицовом приступу, значење рата је разјашњено у контексту претпоставке да се разумије да он говори о војним сукобима великих размјера између представника држава. Дакле, Клаузевиц одређење рата темељи на постојању модерне државе. Његов модел почива на претпоставци да рат започињу, преваходно, државе.

Посматрано у садашњем времену, то није нешто што се може просто претпоставити, због све већег броја недржавних група које су постале истакнути актери у савременом рату. Због тога је прикладнија дефиниција, у овом смислу, да је рат организовано насиље иницирано од стране политичких групација, једне против других. Потребно је, такође, овај појам ближе одредити у односу на временску димензију, односно одредити шта се подразумева под појмом *савремени рат*. Иако је рат добро познат феномен, стални пратилац судбине човечанства током цијеле историје, евидентно је да не постоји једна општеприхваћена дефиниција. Сем политичке, рат има и многе друге димензије, а његова вечита суштина, садржана је у дефиницијама Клаузевица. Ако насиље није примјењено у политичке сврхе, онда то није рат. Рат је инструмент политике. Клаузевица интересује функционални аспект рата, али социолошки поглед је усмјерен на спој разних аспеката друштвеног конфликта

истовремено на војној, правној, психолошкој и социјалној равни. Дакле, оба гледишта третирају рат као друштвену појаву повезану са другим аспектима друштвеног конфликта.¹⁰³

Постоје различита мишљења о томе када и како је стварно започео рат у БиХ.¹⁰⁴ Укључивањем обе равни посматрања рата, Жежи Вјатр истиче да је "рат посебан облик друштвеног конфликта између политичких друштава, потчињен је политичким циљевима зараћених страна и представља наставак њихове дотадашње политике." У даљој анализи Јижи потенцира карактеристичност друштвеног конфликта који је заснован на мање или више трајној и организованој употреби средстава насиља на правној, психолошкој и социолошкој равни.

Људска бића имају капацитет за спровођење насиља, али су, такође, способна за свестрану сарадњу. У сваком смислу рат је веома јасно усмјерен на акте непријатељстава, прије него поступке сарадње, поступке принуде прије него поступке договора, деструкцију прије него креативност. Рат је, истовремено, високо организован и високо организујући феномен који је допринио стварању државе, али са друге стране држава је и највећи креатор рата. У рату се непријатељске стране међусобно боре, при чему интензитет борбе не мора да буде крајњи, јер је човечанство упознало и сурове ратове у којима су почињени геноциди (нпр. Други светски рат), али и ратове у којима скоро да и није било насиља (нпр. Англо-шведски рат 1810–1812). Рат је по свом правом значењу борба, иако модерно ратовање, осим оружане борбе, подразумијева и борбу без оружја, у којој су главна средства информационо-комуникационе технологије и медији. Ипак, жестина рата као облика друштвеног сукоба испољава се управо у оружаном борби, проширујући простор конфликта са земље у космос. Данас говоримо о космичким снагама, као и о космичком и сајбер ратовању.¹⁰⁵

РЕГУЛИСАЊЕ КОНФЛИКТА И ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ БЕЗ КОНФЛИКТА

Из досадашње расправе може се закључити да је конфликт свака ситуација у којој су се двије или више особа или група људи суочиле са чињеницом да различите потребе, жеље, интересе, очекивања и ставове, наизглед, није могуће ускладити. Са тог становишта и рјешавање конфликта се може кретати у два правца: ка миру, на миран начин или ка оружаном сукобу и рату, а преко њих поново ка миру. У последњих двадесетак година веома су се развила социјално–психолошка и сродна истраживања усмјерена на пацификацију и регулацију друштвених сукоба. Чак се почело говорити о конфликтологији (полемологији)¹⁰⁶.

¹⁰³Рат на просторима бивше СФРЈ управо потврђује да је Клаузевичово поимање рата једнострано. Ратни сукоби као пратилац распада бивше СФРЈ управо потврђују да рат није неминовно међудржавни сукоб, али морамо имати у виду и чињеницу да је он имао и одређену интернационалну димензију када се у њега укључио НАТО пакт бомбардујући српске територије и цивилне и војне циљеве као подршка муслиманско-хрватским снагама у Босни и Херцеговини и албанским снагама на Косову и Метохији.

¹⁰⁴Једно је сигурно, рат у Словенији и Хрватској имао је директан утицај на стање у БиХ. Босна и Херцеговина је у бившој СФРЈ била централна република, специфична у односу на остале по својој националној структури. По попису из 1991. године од 4,4 милиона становника, 43% су Муслимани, 32% Срби, 17,4 Хрвати и 7,6 остали. Словенци и Хрвати су напустили СФРЈ са образложењем да не желе суживот са србима у Југославији. Исте тежње и ставови су се појавили и код Мусмана и Хрвата у БиХ. Почели су митинзи и други облици политичке активности Муслимана и Хрвата у правцу припремања народа БиХ на сецесију. То је неизбежно створило додатну дозу страха међу српским народом у БиХ, јер се логично постављало питање какава ће судбина српског народа у БиХ бити са онима који не желе да живе са Србима у Југославији, коју су често звали и "Србославијом."

У децембру 1991. године муслиманско-хрватски дио руководства БиХ је затражио од ЕЗ дипломатско признање независности БиХ, занемарујући неслагање српског народа са том иницијативом. Арбитражна комисија Европске комисије, под руководством Роберта Бадинтера, 15. јануара 1992. године, предложила је Вијећу Европе да се у БиХ одржи референдум по питању независности, што је и учињено 29. фебруара и 1. марта. На референдум су изашли Муслимани и Хрвати, док Срби на њему нису учествовали, а то је значило да овај референдум није ни могао имати легитимитет нити правно дејство.

¹⁰⁵Венецуела је најновији примјер сајбер рата када је извршен упад сајбер снага САД у информациони систем за управљање снабдијевањем земље електричном енергијом чиме је проузрокован дуготрајан поремећај дистрибуције електричне енергије корисницима.

¹⁰⁶Израз *полемологија* потиче од грчке сложенице састављене од двије ријечи (полемос-сукоб, непријатељство, рат, препирка и логос-наука) и значи науку о рату, његовим узроцима и посљедицама. У ужем смислу, појам полемологија се односи на науку која се бави проблемима рата као друштвеног феномена и тај термин се, у изворном значењу, не односи на *кринологију*, под којом се најједноставније речено, подразумијева систематизовано и

О регулисању конфликта, Гоати истиче да постоје различити начини регулисања конфликта. "Намјерно употребљавамо термин "регулисање", а не "рјешавање", јер овај други термин асоцира на окончање конфликта, што се у друштвима веома ријетко догађа." (Гоати и други, 1978:328). У елаборацији типологија регулисања конфликта Гоати скреће пажњу на петочлану типологију коју је усвојио Ж.В. Лапиер гдје једна конфликтна страна уништава другу, једна страна доминира над другом, двије стране су у равнотежи, конфликтне стране се раздвајају и, најзад, конфликтне стране се трансформишу у смислу превазилажења међусобних тензија. Вриједна пажње је и Кенетова (Kenneth Boulding) трочлана типологија по којој је први тип регулисања конфликта избјегавање у којој се конфликтне стране удаљавају једна од друге. Други тип је освајање, ако је ријеч о међународним конфликтима у којима је једна страна поразила другу. Ако друштвени конфликт није могуће регулисати на један од претходна два начина користи се трећи који се, према Булдингу, састоји из три подтипа процедуралног регулисања: први је помирење, други је компромис у којем не долази до формирања заједничког вриједносног система, а умјесто тога, стране су спремне да одступе од својих максималних циљева да би конфликт био регулисан, а трећи подтип је арбитража од стране субјекта који није у спору. Предочени модели су идеалнотипски и у пракси се не појављују увијек у чистом облику, односно, који одступају у стварности.

Разматрајући могућности регулације класног сукоба, Ралф Дарендорф је изнио став за који је сматрао да га је могуће примјенити и на остале врсте сукоба. Наиме, он тврди да је за регулисања сукоба потребно, "Прво, како би ефикасно регулисање сукоба било могуће, обе стране морају признати нужност и реалност сукоба, као и темељно право опонента да заступа свој интерес. Кад год се покушају оспорити захтјеви опонента тако што ће се прогласити „нереалистичним“, или кад му се оспорава право да заступа свој интерес, ефикасна регулација сукоба неће бити могућа. Кључни фактор за регулисање сукоба јесте признавање дивергентности и опозиције. Покушај да се замагле линије сукоба идеологијама хармоније и јединства уместо да смањује, само повећава насиље као манифестацију сукоба (Дарендорф, 1959: 225-226).“

У првом дијелу Дарендорфове тврдње јасно се истиче захтјев да обе стране морају признати да сукоб постоји. Иако на први поглед, овај захтјев може изгледати тривијално, проблем, ипак, није тако једноставан. Суштина је у чињеници да Дарендорф посебно истиче да у друштвеном сукобу могу постојати само двије стране, а не више страна, што подразумијева идентификацију актера, укључујући и њихово „признање“ да су актери у сукобу. На другом мјесту Дарендорф ово прво посебно истиче: "Свака теорија сукоба мора да барата са нечим што изгледа као двокласни модел. Постоје само двије стране које се боре и ово имплицира сам концепт сукоба. Наравно, могу постојати коалиције, као и интерни сукоби у странама које се боре; могу постојати групе које нису увучене у дати сукоб, али, са тачке гледишта датог сукоба интереса, никад не може бити више од два положаја оних који се боре за доминацију (Дарендорф, 1959: 126).“

У Галтунговој филозофији мира, ненасиље има широку заступљеност и укључује индивидуални, друштвени, културни и политички живот људи. То је разлог зашто он прати генезу насиља не само у људском уму и у друштву у свом привидном облику, већ и у структури друштва. Према Галтунгу, истраживач мира не може игнорисати насиље које потиче из друштвене структуре. Дакле, постоји потреба да се прошири концепт насиља који укључује у њега шире и суптилније насиље својствено за друштвену структуру. Насиље је структурално присутно у друштву када су људска бића тако условљена да су њихове стварне психолошке и менталне реализације испод њихових потенцијалних реализација. Насиље је овде дефинисано као резултат разлике између потенцијалног и стварног, између онога што је могло бити и онога што јесте. Насиље повећава удаљеност између потенцијалног и стварног, и оно омета смањење ове удаљености. Одржавање мира у друштву намеће потребу

аргументовано знање о миру до ког се дошло свјесном примјеном одређених метода истраживања. Дакле, иринологија је отворен и развојан систем научних знања која људима омогућавају стално мијењање природе, друштва и себе самих у смјеру успостављања, развоја и одржавања мира. Њен предмет, као науке, је мир у тоталитету од појединачног нивоа, човјека као носиоца одређених процеса мира са својим мишљењем, преко породица и друштвених група, до држава и међународне заједнице у цјелини.

осмишљавања мировног процеса за који постоји потреба и захтијева добро планирану елаборацију. Креирање мировних процеса подразумијева спајање различитих типова концептуалних и организационих фактора који помажу у дугорочној изградњи мира.

"За одржавање мира у друштву постоји потреба за јасним концептуалним и теоријским разумијевање основних узрока датог конфликта. Када будемо у стању да схватимо основне узроке сукоба, бићемо у могућности ријешити проблем и на тај начин одржати мир у друштву. Свака конфликтна група, било да је побуњеничка или нека друга насилна група, појављује се из различитих разлога. Узрок може бити фрустрација због незапослености, или од депривације одређене заједнице или групе или за добијање слободе или више моћи. Дакле, осигурање одрживости мировног процеса тражи познавање узрока настанка сукоба или насиља. Све док актери не буду у стању да разумију и прихвате зашто би требали окончати конфликт није могуће доћи до њих и њиховог проблема. Ситуација ће тада остати непромијењена, конфликт ће се наставити."¹⁰⁷

Важно је разумјети да, када говоримо о конфликтима, ријеч сукоб не би требало увијек посматрати у негативној конотацији јер, на примјер, сукоб мишљења, треба управо да произведе нешто добро и корисно за оне који се сукобљавају и да их доведе до креативних рјешења. Често се се баш у неслагању и сукобу мишљења између различитих особа, види извјестан напредак који из тог конфликта рађа нови квалитет. Наиме, личност човјека је, по природи конфликтна, тако да и његов однос према другима и према друштву може бити конфликтан. То може бити извор кретања ка нечем бољем, љепшем и креативнијем. Управо та различитост међу људима је потребна у њиховим односима јер она, прије свега, доводи до успостављања равнотеже у односима у заједници, из чега треба резултирати подстицај и мотивација за постизање виших циљева. Конфликт је, у најужем схватању, увијек сукоб различитих по смјеру дјеловања супротних мотива.

Ми смо конфликтно друштво, а конфликти се манифестују на свим могућим нивоима: класним, културолошким, генерацијским, полним, етничким, вјерским. Усљед одсуства културе толеранције и мултикултуралне свијести, конфликт постаје модел рјешавања различитих проблема. Распадом бивше СФРЈ дошло је до распада друштвено-политичког система, праћеног свеопштим економским, културним и моралним колапсом. Створена је празнина, у којој је настао један нов колективни идентитет нашег друштва заснован на континуираном конфликту. Створили смо културу конфликта. "Религије на Балкану у рат улазе полако, слиједећи колективно сјећање. Рат постаје лабораторија у коју владајуће класе увлаче цијеле народе и то зато да би поново открили утемељитељски мит о свом историјском и етничком идентитету: драматична кушња, ритуална драма у којој је жртвовање живота цијена коју треба платити да би се откупило повријеђено и издано сјећење једног народа." (Паце, 2009:21). Могу ли се сукоби колективног сјећања смирити? Не, сматра Паце, не увијек. Они се непрестано изнова појављују и то зато што постају предметима симболичког политичког улагања. Као што постоји политика идентитета, постоји и политика сјећања. Да би се обиљежила дистанца у односу на другог којег схватам као историјског непријатеља утицај сјећања претвара се у пречицу којом је лако кренути у правци колективног дјеловања, истиче Паце.

Национализам, патријархат, ксенофобија су културни обрасци који не трпе различитост, не признају другачији поглед и изражена је нетолерантност према свим мањинским групама. Друштво чије вриједности почивају на таквим моделима нема развијене механизме којима се различити проблеми рјешавају толеранцијом и демократским методама.

Савремена социологија све више упозорава на појаву политизације вјере, њену инструментализацију и клерикализацију, као и на могућност да се инструментално прилази масама и њима манипулише. Институционализација долази са усложњавањем друштвеног живота и одвија се претварањем одређеног типа друштвене активности или понашања у различите, друштвено прихваћене норме. Искуство показује да свака институција постаје са

¹⁰⁷Concept of Peace: Galtung's view and its implications:

https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/94261/8/08_chapter%203.pdf

временом конзервативна и управо она има улогу да институционализује вриједности, то јест да им осигура трајност и стабилност. То вриједи и за цркву, која као институција егзистира унутар човјечанства.¹⁰⁸

Повеља исламске борбе, у којој су дефинисани циљеви покрета међународног цихада, најављује рат свима који одбијају божије законе и послушност богу, без обзира да ли се ради о Муслиманима у секуларним државама, у исламском свијету или Хришћанима, Жидовима или некој другој вјерској заједници. Ако се имају у виду досадашња искуства са активностима радикалног исламског покрета и одсуство критике умјереног дијела исламских вјерских вођа тешко је очекивати да ће се ускоро смањити постојећи јаз међу народима у БиХ. То храни сумњу да је критика неспојива са исламом, и да свијет ислама својим пријетњама покушава да наметне своје вриједности секуларним друштвима Европе. Форма и садржај овога, за Босну и Херцеговину нетрадиционалног тумачења ислама и начин на који га његови сједбеници практикују, узнемирујући су, каже Сенад Агић, имам Исламске заједнице у Сједињеним Државама.

Наведени примјери показују да је клерикализам обиљежен злоупотребом вјерских осјећања од стране свештенства и вјере у политичке сврхе. То је манипулација вјерским осјећањима појединаца и група при чему је ирелевантно да ли он долази из цркве или државе.

ЗАКЉУЧАК

Од самог почетка социолошких проучавања друштвених сукоба постоји спор око њихове функције. Поред гледишта да сукоб отвара процес структурних и културних промјена, постоји становиште да друштвени сукоб није увијек само покретач друштвених промјена, већ да може вршити и интегративну функцију. Раст значаја културе у глобалном поретку је доказивао и С. Хатингтон, тврдећи да се свијет креће ка периоду "сукоба цивилизација", у којем кључна легитимација народа неће бити идеолошка, већ културна. Проблем с којим се суочавамо у Босни јесте да је од краја осамдесетих и почетком деведесетих година прошлог вијека дошло до наглашавања посебних националних, вјерских и културних идентитета. То је био процес либерализације након пада социјализма и тај процес је био, наравно, оправдан као вид освајања слобода у друштву. Међутим, да бисмо имали Босну и Херцеговину као заједницу, постоји граница на којој можемо имати одвојене културне и националне идентитете, а на другој страни треба имати и неку врсту "културног хибрида" између различитих националних и културних група уколико желимо да та заједница опстане.

Људи могу бити равноправни тек када науче да међусобно разговарају. Балканска друштва, њихове државе и народи дуго времена изучавају ту тешку школу. У Босни и Херцеговини се та школа и данас тешко савладава, и предстији нам још доста лекција које морамо научити. У БиХ је данас најзвучнија ријечи „толеранција“. Несумњиво, то је реакција на вишевијековну нетолерантност у овој земљи и вјероватно, јачег разлога нема. Босна и Херцеговина је страдала под плаштом вишевијековне вјерске и националне нетолеранције, а то више нема смисла ни доказивати, па ако је то тако онда је јасно шта је антипод овом стању. Дијалог и толеранција су одреднице прворазредног значаја и немају алтернативу. На жалост,

¹⁰⁸У том смислу може се објаснити и захтјев Папе Бенедикта XVI за увођење хришћанских коријена у уставну структуру Европске Уније. Потребно је створити европску кућу, истиче Папа, у којој ће сви угодно живјети, а то ће бити могуће ако она буде изграђена на чврстим темељима заједничких моралних и културних вриједности наше историје и наших традиција, те ако неће негирати хришћанске традиције.

Упечатљиви примјери потичу и од реиса Церића, а узбуњујући су тим прије што је ријеч о вјерском вођи босанских Муслимана. Посебно је значајна његова порука на Шестом евроазијском исламском вијећу, када је с поносом говорио о везаности за турског султана Мехмеда Фатиха, иначе познатог по томе што је разорио средњовековну босанску државу. Осјећам се поносним што данас овде могу казати да се поносим што сам потомак Мехмеда Фатиха који је моје претке упознао са исламом, рекао је тада реис Церић. „Нека свима буде јасно да ми, добри Бошњаци, имамо три лика, три видика, кроз који видимо себе и свијет око себе. Први лик и наш видик је Мехмед Фатих који нас је научио да волимо ислам“, рекао је, поред осталог, Церић, подсјећајући да су остала два лика Гази Хусрев бег и Алија Изетбеговић.

ова тема ће још дуго, да не кажем вјечно, заузимати топ позицију у БиХ, јер је она насушна потреба наше заједнице.

Из претходног излагања је видљиво да конзервативна функционалистичка социологија сукоб смјешта у простор аномалија и патологије, али вријеме у којем живимо показје и другу страну конфликта, коју смо добили неолибералним тумачењем. Из конкуренције се може родити и хармонија.

ЛИТЕРАТУРА

- Вјатр Ј., (1987). *Социологија војске*, Војноиздавачки и новински центар, Београд,
Галтунг Ј., (1969.), *Violence, Peace, and Peace Research*, Source: Journal of Peace Research, 6(3), 167-191.
- Гиденс Е., *Социологија*, (1987.), Београд, Економски факултет Београд,
Гурвич Г. (1946-1966.), *Социологија I*, Загреб, Напријед,
Гоати В. и група аутора, (1978.) *Политичка социологија*, Београд, Радничка штампа,
Дахрендорф, Р.(1959.) *Class and Class Conflict in Industrial Society*, London, Routledge and Kegan Paul LTD.
- Диркем, Е. (1972.) *О подели друштвеног рада*, Београд, Просвета,
Клаузевиц К. (1951.), *О рату*, Београд, Војно дело,
Козер, Ј. (2007.) *Функције друштвеног сукоба*, Нови Сад, Медитеран,
Маркс К./Енгелс Ф. (1949.), *Изабрана дјела, том II*, Београд, Просвета,
Маркс К./Енгелс Ф. 1975.), *Економски списи*, Свјетлост, Сарајево,
Паце Е. (2009.), *Зашто религије улазе у рат*, Загреб, Голден маркетинг-Техничка књига,
Сакан М. (2008.), *Студије мира*, Бања Лука, НУБЛ,
Шушњић Ђ. (1997.) *Дијалог и толеранција*, Београд, Чигоја штампа,
Шушњић Ђ. (2004.) *Драма разумијевања*, Београд, Чигоја штампа,
Тарнер Х. Ц. (2009.), *Социологија*, Нови Сад/Београд, Медитеран публицсинг-Центар за демократију,
- Изетбеговић А. (1990.), *"Исламска декларација"*, Сарајево, Босна,
Хаверић Т. (2006.), *Етхнос и демократија*, Сарајево, Рабиц,
Пашић Н. (1993), *Нација и национализам, у: Енциклопедија политичке културе*, Београд, Савремена администрација,
- Хатингтон П. С. (2000.), *Сукоб цивилизација*, ЦИД Подгорица, Романов Бања Лука,
Гускова Ј. (1998.), *Сукоб интереса у контексту судара цивилизацијана Балкану*, Зборник *Сусрет или сукоб цивилизација на Балкану*, Историјски институт САНУ-Београд, Нови Сад, Православна реч-Нови Сад,
Фукујама Ф. (1997.), *Судар Култура*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства,
Зборник радова, (2012.), *Конфликти*, радови са научног скупа "Конфликти и стратегија рјешавања конфликта у РС и БиХ, Бања Лука, Европски дефендологија центар,
- WEB странице:
Galtung J, *Concept of Peace*, Preuzeto sa: https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/94261/8/08_chapter%203.pdf, Pristupljeno: 22.03.2019.
- R.J. Rummel, *UNDERSTANDING CONFLICT AND WAR Vol. 2, THE CONFLICT HELIX*, Preuzeto sa: <https://www.hawaii.edu/powerkills/NOTE11.HTM>, Pristupljeno: 22.03.2109.
- By R.J. Rummel, *UNDERSTANDING CONFLICT AND WAR Vol. 2, THE CONFLICT HELIX*, Chapter 26, Conflict, Preuzeto sa: <https://www.hawaii.edu/powerkills/TCH.CHAP3.HTM> Pristupljeno: 11.04.2019.
- By R.J. Rummel, *UNDERSTANDING CONFLICT AND WAR Vol. 2, THE CONFLICT HELIX*, Chapter 3, Conflict, Preuzeto sa: <https://www.hawaii.edu/powerkills/TCH.CHAP26.HTM> Pristupljeno: 11.04.2019.
- Pathak, B. *Johan Galtung's Conflict Transformation Theory for Peaceful World: Top and Ceiling of Traditional Peacemaking*, Preuzeto sa: <https://www.transcend.org/tms/2016/08/johan-galtungs->

[conflict-transformation-theory-for-peaceful-world-top-and-ceiling-of-traditional-peacemaking/](#)

Pristupljeno: 11.04.2019.

Tittenbrun, J., *RALPH DAHRENDORF'S CONFLICT THEORY OF SOCIAL DIFFERENTIATION AND ELITE THEORY*, Innovative Issues and Approaches in Social Sciences, Vol. 6, No. 3,

Preuzeto sa: <http://www.forschungsnetzwerk.at/downloadpub/IIASS-volume6-number3-article7.pdf>, Pristupljeno: 27.01.2019.

THE NATURE AND ORIGIN OF SOCIAL CONFLICTS IN THE MODERN PARADIGM

Ostoja Barašin

University PIM, despota Stefana Lazarevića bb, 78 000 Banja Luka, Bosnia and Herzegovina,
barasinostoja@gmail.com

ABSTRACT

This paper is the result of an effort to study the most significant conflict theories and identify the most significant areas of conflict potential. There are a large number of conflicting theories in sociology that differ from each other, but all agree on that there are groups in society that have different interests. It is the existence of different interests that represent the conflict potential that raises the probability of conflict to the high level. Hence the certainty that different groups that follow their different interests will lead to conflict, thus creating a certain degree of instability in society. This research will also show the fact that the existence of groups with different interests does not necessarily lead to conflict.

Keywords: conflict, conflicts, conflict theories, war.